

Vildan Öncül

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğretim Görevlisi, Samsun, Türkiye
(E-mail: vilice1@hotmail.com)*

6-36 Aylık Çocuklarda Anlam Bilgisinin Gelişimi

Özet: Anlam bilgisi, kişide erken çocukluk döneminde gelişen, sözcükleri, cümleleri anlamak ve kendi bilgileriyle ilişki kurarak karşıdaki kişiye isteklerini anlatmak için ihtiyaç duyduğu bilgidir. Nesnelere ve semboller arasında nasıl bir ilişki kurulduğunu ifade eder. Çocukta anlam bilgisinin gelişiminde çocuğun deneyimleri önemli etkiye sahiptir. Çocuğun zihninde sözcüğün yer edinmesi için göndergeyle ilgili bir deneyiminin olması, gözlemlenmesi, algılanması, kullanılması ve yaşaması gereklidir. Çocuklar bu nedenle ilk önce aile üyelerinin ve çevrelerinde bulunan eşyaların adını öğrenir. Yaşamsal deneyimleri arttıkça zihnindeki kavramlar olgunlaşır ve olayların oluş şekli, insanların bu olaylarla bağlantıları, neyi, nasıl kullanacağı konusundaki deneyimleri çocuğun bilgi deposunun içeriğini oluşturur. Çocuğun belleğindeki bu bilgiler, nesnelere eylemlerle olan ilişkilerini yansıtan sınıflandırmalardır; bu nedenle çocukta anlam gelişimi çocuğun sınıflandırma kavramını edinmesiyle başlar, önce alıcı dilde sonra ifade edici dilde görülür.

Türk çocuklarında anlam bilgisinin edinilmesi üzerine yapılan çalışmalar dünya genelinde yapılan çalışmalara göre yeni sayılır. Türk çocuklarının dil edinimini inceleyen çalışmaların 1980'li yıllarda başladığı görülmüştür. Türk çocuklarında anlam bilgisinin edinilmesi üzerine yapılan çalışmalardan yola çıkılarak bu bölümde 6-36 ayları arasında kayıtları alınan çocuklardan elde edilen veriler üzerinde çocuk dilinde anlam bilgisinin gelişimi gözlemlenmiş, sözcüklerin ifade ettiği anlamlar, çocukların yaptığı anlam daralması, anlam genişlemesi, anlam kayması gibi anlam yanlışlamaları, sözcüklerin alt-üst anlamlarının ve parça-bütün ilişkisinin edinimi incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Anlambilim, Dil Öncesi Dönem, Dil Bilgisi Gelişimi Dönemi.

DOI: <https://doi.org/10.32523/26-16-6887/2020-131-2-101-108>

Giriş. Martinet her dilsel göstergenin, anlam ya da değeri olan bir gösterilenle, kendisine taşıyıcılık eden bir gösteren içerdiğini söyler. Buna birinci eklemlilik adını verir ve birinci eklemliliğin gösteren ve gösterilenden oluşan en küçük göstergeler olduğunu, birbirini izleyen göstergelere ayrıştırılamayacağını belirtir [1, s.23]. Aksan, Saussure'den beri gösterge olarak adlandırılan birimlerin, Bloomfield'den beri bağımsız biçim birimler olarak değerlendirildiklerini ve konuşma ya da yazı yoluyla belli bir kavramı aktarabilen anlamlı öğeler olduklarını ifade eder. Zihnimizin bize sözcüklere bağlı olarak kavramları tanıma olanağıyla birlikte onların ilişkili oldukları başka kavramlarla bağlantılarını anlama ve ayırt etme imkânı sağladığını söyler [2, s.42]. Baykoç-Dönmez ve Arı [3, s.115], dilde anlamın yaşamın ilk yıllarında başladığını ve yetişkinliğe kadar gelişerek devam ettiğini belirtir. Temel vd. [4, s.112]'ye göre yaşamın ilk yılları olan çocukluk döneminde çocuklar dilde anlamı öğrenmeden önce eylem ve olayları temsil eden sembol ve işaretleri öğrenir. Çevredeki eylem ve olaylar, nesnelere göndergedir ve her gönderge yapılan olayla ilgili birçok özellik içerir. Sözcük ve bu özellikler arasındaki ilişki anlamı oluşturur. Maviş [5, s.106], çocuğun gönderge hipotezine göre anlamı yorumlamasının zor olduğunu söyler ve özellikle soyut sözcüklerin göndergesi olmadığı için göstergeyle gönderge arasındaki ilişkinin çocuk tarafından anlaşılamayacağını belirtir. Harley [6, s.118]'e göre anlam bilimsel gelişme çocukta bir yaşından itibaren başlar. İlk yılda yeni sözcükler yavaş edinilir ve 50 sözcük ediniminden sonra sözcük dağarcığı patlaması meydana gelir. Aksan [2, s.48], çocuğun dil edinimi sırasında nesnelere, olayların ve bunlara ilişkin çeşitli niteliklerin sözcüklere bağlı olarak algılandığını söyler. Bloom & Lahey [7, s.134], çocukların ilk sözcük anlamlarının genelde somut nesnelere ya da ne yaptıklarını, ne yapmak üzere olduklarını, ne yapmaya çalıştıklarını, başkalarından ne

япmalarını istediklerini anlatan fiillerden oluştuğunu söyler. Clark [8, s.72] çocukların ilk isim kullanımlarında genellikle genişletme yaptıklarını, çocukların anlam kategorilerinin daha geniş olduğunu, çocukların anlamı oluşturan özellikleri algılarıyla belirlediğini, Temel vd. [4, s.116], anlam genişlemesinin temel özelliğinin biçim olduğunu ve boyut, ses, hareket, tat gibi özelliklerin çocuğun genelleme yapmasını sağladığını ifade eder.

Anlam genişlemesi dışında çocuklarda görülen diğer bir yanılı anlam daralmasıdır. Çocuk nesnelere ve olaylar için sözcüklerin dar anlamlarını kullanır. Araba sözcüğünü sadece oyuncak arabası için kullanıyorsa ve gördüğü diğer arabaları farklı adlandırıyorsa bu durum, sözcükleri yetişkinlere göre dar anlamlar içinde ürettiği anlamına gelir. Bukatko & Daehler [9, s.256], anlam daralmasının çocuğun belirttiğinden daha dar bir nesne sınıfına bir etiket uyguladığında ortaya çıktığını, zamanla çocuğun tek bir sözcüğü daha çeşitli bağlamlarda daha esnek bir şekilde kullanmaya başlayacağını belirtir.

Maviş [5, s.115-117]'e göre, çocuğun ilk öğrendiği sözcükler genel olarak şu özellikleri taşır: Her sözcüğün tek bir göndergesinin olması sebebiyle özel isimler çocukların ilk öğrendiği isimlerdir. Özel isimlerin ardından birbirine çok benzeyen nesnelere ait genel isimleri öğrenir. Soyut isim ve fiiller geç çocukluk evrelerine kadar edinilmeyebilir. Renk isimlerini söyleyebilir; ancak tam olarak o ismin hangi renge ait olduğunu anlaması 42. aya kadar sürebilir. Çocuğun anlam gelişiminde en karmaşık olan sözcükler uzun-kısa, soğuk-sıcak gibi karşılaştırmalı ilgi sözcüklerinin edinilmesidir. Çocuğun öğrenmekte zorlandığı diğer bir sözcük grubu da ortama göre değişen, mesafe farklılıklarına ve görüş açısına göre şekillenen “bu, şu, o, burada, orada, şurada” gibi yer ve yön gösteren sözcüklerdir. Çocuk dilindeki anlam gelişimi, önce alıcı dilde sonra ifade edici dilde görülür. Çocuklar sözcük söylemeye başlamadan önce kendilerine söylenenleri anlayabilir. Örneğin çocukların genelde 10 sözcük ürettikleri dönemde 50 sözcüğü anlayabildikleri görülür.

Veriler ve Değerlendirmesi. Türkçe konuşan çocukların anlam bilgisi gelişimiyle ilgili çalışmaların az olmasından yola çıkılarak 6-36 ay arası 11 çocuk üzerinde iki buçuk yıl boyunca 15'er gün arayla bir saat kayıt almak suretiyle çocukların verileri değerlendirilmiş ve anlam bilgisi gelişimi üzerine bazı sonuçlara varılmıştır. Etik nedenlerden dolayı veri sonuçları değerlendirilirken gözlemlenen çocukların isimleri verilmemiş, adlarının baş harfleri kullanılmıştır. Çocuk dilinde anlam bilgisinin gelişiminin incelendiği 6-36 ay arasında yapılan gözlem kayıtlarında çocukların alıcı dil becerilerinin, ifade edici dil becerilerinden daha önce geliştiği görülmüştür. 6. aydan itibaren evde gözlemleri yapılan K ve A'nın sözcük üretmeden çok daha önce iletişim kurmaya başladıkları tespit edilmiş, yönlendirmelere doğru bir şekilde tepki vermeleri anlatabildiklerinden daha çok şeyi anlayabildiklerini göstermiştir.

Çocukların nesne, eylem ve olayları temsil eden sembol ve işaretleri öğrendikleri, sözcük üretmeye başladıktan sonra da bu sembol ve işaretleri kullanmaya devam ettikleri görülmüştür. 10. ayda K'nin bilgisayarda seyrettiği çizgi filmi açmaları için eliyle bilgisayarı işaret etmesi, jestlerin konuşmaya başlamadan önce geliştiğini ve ilerleyen aylarda sözcük üretimine katkı sağladığını göstermiştir. 12. ayda A'nın evdekilerden birisinin dış kapıya yöneldiğini görünce onu da kucağına alıp götürmesini istediğini ifade etmek için yanına gidip kollarını ona doğru uzatarak yüzüne bakması, ilk sözcüklerini üreten A'nın jestle anlatımı sürdürdüğünü göstermiştir.

Verilerdeki ilk anlamlı sözcük, 11. ayda K'nin, 12. ayda da A'nın verilerinde görülen baba sözcüğüdür. İlk sözcükler baba, dede, anne, abba “abla”, abi, enenne “anneanne” gibi aile bireylerini ifade eden sözcüklerdir. İlk nesne ismi 17. ayda A'nın ürettiği aaba “araba” ve boo “top” sözcüğüdür.

İlk hareket ifade eden sözcük, A'nın verilerinde 12. ayda görülen “al” ve “ver” anlamlarını karşılayan avv sözcüğüdür. 20. ayda 66 sözcük ürettiği tespit edilen A'nın en fazla ürettiği sözcük türünün fiil, 20 sözcük edinen K'nin ise isim olduğu tespit edilmiştir.

İsim, fiil, sıfat ediniminden sonra ilk fonksiyon sözcük ediniminin K'de 17. ayda ürettiği edatla, A'da ise 18. ayda ürettiği zamirle başladığı tespit edilmiş, 20. ayda edat, 24. ayda bağlaç

edinimi görülmüştür. İlk uydurma sözcük A'nın verilerinde 16. ayda, K'nin verilerinde 19. ayda tespit edilmiştir. İlk sosyal sözcükler A'nın verilerinde 12. ayda, K'nin verilerinde 15. ayda görülmüştür. Uydurma sözcüklerin ilerleyen aylarda azaldığı gözlemlenmiştir.

Fonksiyon sözcük kullanımının 28. aydan sonra arttığı görülmüş, 28. ayda E'nin verilerinde benimçi “benimki” ilgi zamiri, neeye “nereye”, neede “nerede” soru zarfı, EM'nin verilerinde ney “ne” soru zamiri ve Y'nin verilerinde hepsini belgisiz zamir, 29. ayda Y'nin verilerinde daa “daha” ölçü-miktar zarfı, sebep-sonuç bağlacı olan “çünkü”, zıtlık ifade eden “ama” bağlacı, 32. ayda AA'nın ve OK'nin verilerinde kim, ne, tim “kim” soru zamirleri, OK'nin verilerinde gibi benzetme edatı, olasılık anlamı veren beeki “belki” bağlacı, 35. ayda D'nin verilerinde işte ve 36. ayda OE'nin ve AA'nın verilerinde tamam edatı, OE'nin verilerinde “ile” bağlacı tespit edilmiştir.

Renkleri 15. ayda tanıdığı anlaşılan A'nın, ancak 26. ayda doğru isimlendirebildiği görülmüş, eline aldığı okeyi göstererek tımızı ocii “kırmızı oje” dediği tespit edilmiştir. Kreşte gözlemlenen çocukların verilerinde görülen örneklerde üç çocukta da 30. ayda renk kavramının tam olarak geliştiği tespit edilmiştir.

Sayı isimlerini 28. ayda sırayla sayabilen A'nın sayı adıyla rakamı eşleştiremediği, sadece saymayı bildiği ama rakam olarak sayının göstergesini bilmediği tespit edilmiştir. 34. ayda OK'nin akvaryumdaki balıkları adet olarak doğru saydığı; ancak rakamlar gösterildiğinde hepsini tanıyamadığı görülmüştür. 36. aya kadar çocukların sayıları göstergeleriyle eşleştirebildiklerini gösteren net bir bulguya rastlanmamıştır.

“Bu, şu, o, bura, ora, böyle, öyle” gibi cümleyi kuran kişinin durduğu yere göre değişen gösterme sözcüklerinin 18. ayda görülen ilk örneği, A'nın verilerindeki goy buya “buraya koy” cümlesindeki buya “buraya” zarfıdır; ancak A, bu cümleyi söylerken eliyle işaret etmediğinden bu gösterme zarfını anlamını bilerek kullanıp kullanmadığı tespit edilememiştir. Gösterme sözcüklerinin doğru olarak kullanıldığının ilk örneği 26. ayda A'nın verilerinde tespit edilmiştir. Annesinin “orada ne var” sorusuna cevap verirken burada “burada” zarfını kullanmıştır. Bu örnekte A'nın mesafe farklılıklarının bu sözcükleri değiştirdiğini bildiği görülmüştür. 35. ve 36. ayda alınan verilerdeki örnekler, 36. aya kadar sözcüğün değişmesine neden olan mesafe farkının çocuklarda kavram olarak geliştiğini göstermiştir.

Büyük-küçük, yukarı-aşağı gibi zıtlık ifade eden sözcüklerin 35. ay civarında geliştiği gözlemlenmiş, OK'nin 35. ayda büyük küçük maymunlaa vaadı “büyük küçük maymunlar vardı” ve 36. ayda görülen bak öğretmenim goril yukarı çıkıyo, Allaah aşaa düştü “bak öğretmenim goril yukarıya çıkıyor, Allah aşağıya düştü” cümlelerinde zıt kavramlarını doğru kullandığı görülmüştür.

Çocuklarda görülen ilk anlam yanılığının, 9. ayda anlam genişlemesiyle başladığı, ailedeki bütün erkeklere baba diyen K'nin 11. ayda bu sözcüğü sadece babası için kullandığı tespit edilmiştir. 14. ayda annesinin işe başlaması nedeniyle eve gelen bakıcıyı abba “abla” şeklinde çağıran K'nin önceki aylarda söylediği anne sözcüğü yerine abba “abla”, 15. ayda kendinden büyük tüm çocuklara abi “ağabey” demesi ve 20. ayda televizyonda seyrettiği “akıllı tavşan momo” çizgi filminden dolayı gördüğü her tavşanı momo şeklinde adlandırması, 34. ayda OK'nin sınıflarındaki kuşun yemini görüp yeme, tohu “tohum” demesi diğer anlam genişlemesi örnekleridir.

Çocukların yaptığı ikinci anlam yanılığı olan anlam daralması, verilerde anlam genişlemesinden sonra ve ilk olarak 17. ayda A'nın cümlelerinde görülmüştür. A'nın sokaktaki diğer arabalara düdük derken sadece köye gidip geldikleri araca aaba “araba” demesi verilerde tespit edilen ilk anlam daralması örneğidir. İkinci örnek, 21. ayda en sevdiği arabası için mi “minik” adlandırmasını yapan K'nin “minik” sıfatını bir sıfat olarak değil, arabasının adı olarak kullanmasıdır.

Verilerde görülen anlam kayması, “fiilleri farklı anlamlarla ifade etme” şeklinde ilk olarak 21. ayda A'nın cümlelerinde tespit edilmiştir. A'nın düştü fiilini “bıraktı”; bas fiilini “adım at, yürü” anlamında kullandığı görülmüş, 23. ayda saa “sal” fiilini “koy, bu noktaya bırak”, 27. ayda saktadı “sakladı” fiilini “sakladım” ve “saklandım” anlamında kullandığı tespit edilmiştir. Y'nin 31. ayda kaapus gelicek “karpuz gelecek” cümlesinde “gelmek” sözcüğünü “çıkılmak, olmak”; 32. ayda

ay kafama geeldi “ay kafama geldi” cümlesinde “çarpmak” anlamında kullandığı anlaşılmıştır. 32. ayda AA’nın çıkağamadım “çıkaramadım” sözcüğünü “açamadım”; 34. ayda YA’nın pamuk taktılaa “pamuk taktılar” cümlesinde “takmak” fiilini “koymak” anlamında kullandığı tespit edilmiştir.

Çocukların yetişkin sözcüklerini bilmedikleri zaman yaptıkları benzetmeler şeklinde görülen eğretileme örneğinin ilki 34. ayda İ’nin “kuvöz” sözcüğü yerine “kafes” sözcüğünü kullanmasıdır. Kapalı olmasından dolayı kuvözü kafese benzettiği düşünülebilir. Verilerdeki ikinci eğretileme örneği, 36. ayda OK’nin aslanın yelesini aslanın giysisi olarak tanımlayarak yeyeksiz attan “yeleksiz aslan” demesidir.

“İçeriği içerenden yola çıkararak belirtme” olarak tanımlanan düzdeğişmecenin ilk örneği 32. ayda OK’nin benim de buunum aktı “benim de burnum aktı” ve 34. ayda AA’nın buunun akmış “burnu akmış” cümlesindeki “burnu akmak” ifadesidir. 34. ayda YA’nın üstünü çıkaamış “üstünü çıkarmış” ve 36. ayda AA’nın ben üstümü değiştirdim cümlesindeki “üst çıkarmak ve değiştirmek” ifadesi ve 34. ayda YA’nın kiiliye atmış “kirliye atmış” cümlesinde “kirli” sözcüğünü “kirli sepeti” yerine kullanması diğer düzdeğişmece örnekleridir.

Üst biliş örneklerinin ilki 28. ayda A’nın elindeki hamur kalıbına, annesinin “kelebek” demesine rağmen, A’nın bilgisinden emin bir şekilde acik “ayıcık” olduğu konusunda ısrar etmesi ve annesinin dikkatle baktığında kalıbın ayı şekli olduğunu fark etmesidir. Yine 28. ayda EM’nin öğretmenin elindeki şişeye iyaç diil, süt “ilaç değil, süt” demesi ve 34. ayda İ’nin öğretmen denize girerken kollarına ne taktıklarını sorduğunda verdiği ben bilmiyorum cevabı üst biliş kavramının oluştuğunu ve bildiğinin ya da bilmediğinin farkında olduğunu göstermiştir.

Çocuklarda alt ve üst anlam gelişiminin görüldüğü ilk örnek, 22. ayda A’nın sütlü çikolata ve bitter çikolata için ayrı adlandırma yapmasıdır. Çikolata türlerinin hepsini aynı sınıfta adlandırmayan A’nın sütlü çikolataya çukta, siyah çikolataya aci “acı” dediği tespit edilmiştir. Bu örnek hem sınıflandırma yapabildiğini hem de üst ve alt anlam kavramın geliştiğini göstermiştir. Çocuklarda üst ve alt anlam kavramının 22. ayda başlayıp 30. aydan sonra geliştiği görülmüştür.

İlk sözcük birleştirmeleri A’nın 13. ayda bir ünlem ve bir isim sözcüğüyle oluşturduğu telgraf cümlesi birleşimleridir. İlk üç-dört sözcüklü birleşimler 25. ayda, 5 sözcüklü cümle 31. ayda görülmüş, çocuklar 36. aya ulaştıklarında sözcük sayılarının yedi-sekiz sözcüğe yükseldiği ve zarf-fiil, sıfat-fiil, isim-fiil kullanarak karmaşık yapıda cümleler oluşturmaya başladıkları tespit edilmiştir.

Çocukların dili Gestald yaklaşımıyla mı Analitik yaklaşımınla mı edindiği konusunda 6-36 ay arasında yapılan gözlemlerde tespit edilen örneklerden Gestalt tarzıyla öğrendiklerini örnekleyen bulgular elde edilmiştir. Asıl sorunun yapısına odaklanmayı sağlayan ve verimli düşünceyi kullanarak çözüm bulmak için sorunları yeniden yapılandırmayı amaçlayan Gestalt yaklaşımında deneme yanılma yoluyla ve deneyimlerden yeni çıkarımlar yaparak öğrenme biçimleri verilerde gözlemlenmiştir.

Sonuç. 0-12 ayları arasındaki Dil Öncesi Dönemde 11. ve 12. aylarda görülen ilk gerçek anlamlı sözcüklerden önce çocukların söylenenleri anladıkları ve tepki verdikleri tespit edilmiş, çocukların dili ifade etme ve anlama yeteneklerinin bilgi ve durum bağlamına bağlı olduğu ve anlamının, ifade etme durumundan daha önce geliştiği görülmüştür.

Tek Sözcük Dönemi olan 12-18 ayları arasında önce isim, fiil, ünlem edinimleri görülmüş ve bu içerik sözcükler dışında ilk fonksiyon sözcük edinimi edat kullanımında tespit edilmiştir. 12. aydan itibaren üretilen ses taklidi uydurma sözcükler dışında ilk kendince adlandırma 16. ayda tespit edilmiştir. İlk sosyal sözcük 12. ayda tespit görülmüş ve 13. ve 15. aylarda çağrışım örnekleri tespit edilmiştir. Anlam genişlemesiyle başlayan anlam yanılısamalarının anlam daralmasıyla devam ettiği görülmüş, ilk anlam daralması 17. ayda tespit edilmiştir.

18-24 ayları arasındaki İki Sözcük Döneminde kişi zamiri, soru zamiri gibi fonksiyon sözcük kullanımının arttığı, uydurma sözcük üretiminin devam ettiği görülmüş, tek sözcük döneminden farklı olarak 21. ayda ve 23. ayda anlam kayması tespit edilmiştir. 22. ayda sınıflandırma

yapabildikleri ve alt anlam üst anlam kavram bilgisi gelişmeye başladığı görülmüştür.

Dil Bilgisi Gelişim Dönemi olan 24-36 ayları arasında çocukların dili kullanma ve anlamlandırma bakımından oldukça geliştikleri görülmüş, ilk aylarda anlam genişlemesi, anlam daralması görülürken bu dönemde daha çok anlam kayması örnekleri tespit edilmiştir. Çocukların dilde yetkinlikleri arttıkça yetişkin cümlelerindeki anlamlara yakın cümleler kurdukları ve cümlelerinde eğretileme, düz değişmece örneklerine daha sık rastlandığı, üst bilişin arttığı dikkat çekmiştir.

Kaynakça

1. Martinet, A. İşlevsel genel dilbilim. Berke Vardar [Martinet, A. Functional General Linguistics. Berke Vardar], Multilingual Publications, - Istanbul, 1998.
2. Aksan D. Anlambilim: anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi [Aksan D. Semantics: semantics subjects and semantics of Turkish] . Engin Publishing House, - Ankara, 1998.
3. Baykoç-Dönmez, N. ve Arı, M. . “12-30 aylık Türk çocuklarında dilin kazanılması” [Baykoch-Donmez, N. and Bee, M. . ”The acquisition of language in Turkish children of 12-30 months»] G.Finish. Journal Of The Faculty Of Education. 1992. 8 (3). P. 115-161.
4. Temel F. Z. Erken çocuklukta dil edinimi [Temel F. Z. Language acquisition in early childhood]. Visa Publications, - Ankara, 2014.
5. Maviş, İ. “Çocukta anlambilgisi gelişimi”. S. Topbaş. Dil ve Kavram Gelişimi [Mavis, I. “Development of semantics in children”] S. Topbas. Language and Concept Development], Kök Publishing, - Ankara, 2005. P.106-122.
6. Harley, A. T. The psychology of language, from data to theory. Psychology Press Ltd., - New York, 2001.
7. Bloom, L. & Lahey, M. Language development and language disorders. Wiley and Sons,- New York, 1978.
8. Clark, E. V. “What’s in a word? On the child’s aquisition of semantics in his first language”. T. E. Moore (ed.). Cognitive development and the aquisition of language. Academic Press, INC, - New York, 1973. P. 65-109.
9. Bukatko, D. & Daehler, M. W. Child development a thematic approach. Wadsworth, Cengage Learning, - Belmont, 2012.
10. Aksu-Koç, A. ve Ketrez, F. N. “Anadili gelişimi”. Ç. Aydın vd. Aklın çocuk hali, zihin gelişimi araştırmaları [Aksu-Koç, A. and Ketrez, F. N. “Native language development»” O. Aydın et al. Child state of Mind, Research on mind development.] Koç University Publications, - Istanbul, 2016. P.13-39.
11. Ateş Ş. B. ve Küntay, C. A. “Referential interactions of Turkish-learning children with their caregivers about non-absent objects: integration of non-verbal devices and prior discourse”. - Journal of Child Language. 2018. №45(1). P. 148-173.
12. Karakelle, S. “Bildiğimi bildiğimi nasıl bilirim: üst bilişsel süreçlerin yaşam boyu değişimi”. Ç. Aydın vd. (ed.). Aklın çocuk hali, zihin gelişimi araştırmaları [Karakelle, P. “How I know what I know: lifelong change of upper cognitive processes”. O. Aydın et al. (ed.). Child state of Mind, Research on mind development.] Koç University Publications, - Istanbul, 2016. P.189-210.

Vildan Oncul

Ondokuz Mayıs University, Samsun, Turkey

Development Of Semantical thoughts in 6-36 Month Children

Abstract. Semantics is set of knowledge that develops in early childhood and that a person needs to understand words and sentences and by associating them with her/his knowledge to tell others what s/he wants. It expresses how relation between objects and symbols was built. Child's experiences have an important effect in development of semantics in a child. In order to settle a word in her/his mind child needs to experience, observe, perceive and use the reference word. That's why children learn their parents' names and the objects nearby first. As her/his life experience increases notions in her/his mind develop. How things happen and how things are related with people, her/his experience in what to use and how to use it forms the content of knowledge storage. This knowledge in child's mind is the classifications that reflect the relation between the objects and the activities. Development of Semantics in a child begins with acquisition of notion of classification and first appears in receiving language and then expressing language.

Studies made on Turkish Children's acquisition of semantics is very recent compared to the studies made worldwide. Studies concerning the language acquisition in Turkish Children starts 40 years ago. Based on the studies made on Semantic acquisition in Turkish children, in this chapter data obtained from children who were recorded between 6-36 months the development of Semantic in Child's language has been observed. The meaning of the words, the children's mistakes like semantic restriction, evolution and displacement and acquisition of submeaning and highmeaning of the words and unit-whole relation has been examined.

Keywords: Semantics, Pre-Language Period, Grammer Development Period

Вильдан Өнжүл

Он тоғызыншы мамыр университеті, Самсун, Түркия

6-36 айлық балаларда семантикалық ойлаудың дамуы

Аңдатпа. Тілді түсіну - балалардың кішкене кезінде дамиды және сөздерді, сөйлемдерді түсіну, өз мәліметтерімен байланыс құрып, қарсы алдындағы кісіге қалағанын түсіндіруде қажет болатын сезім. Заттар мен символдар арасында қандай байланыс құрылатындығын білдіреді. Балалардың мағыналарды түсіну түйсіктерінің дамуында баланың тәжірибелері басты рөл ойнайды. Баланың ақыл-ойында сөздің орнығуы үшін референтпен байланысты бір тәжірибенің болуы, бақылануы, қабылдануы, қолданылуы және өмір сүруі қажет. Балалар сол себептен, алдымен, отбасы мүшелерінің және айналасындағы заттардың атын танып, біледі. Күнделікті тәжірибелер артқан сайын ақыл-ойындағы ұғымдар қалыптасады және оқиғалардың қалыптасуы, адамдардың бұл оқиғалармен байланыстары, нені, қалай қолдану мәселесіндегі тәжірибелер баланың мәлімет базасының мазмұнын қалыптастырады. Баланың ақыл-ойындағы бұл мәліметтер заттардың қимылмен байланысын көрсететін топтастыру болып саналады. Сол себептен балада тілді түсінудің дамуы баланың топтастыру ұғымын қабылдаумен басталады.

Түрік балаларында түсіну танымының орнығуы бойынша жасалған еңбектер әлем бойынша жасалған еңбектерге қарағанда әлі де жаңа сатыда орын алады. Түрік балаларының тілді түсінуін қарастырған еңбектер 1980 жылдары жазыла бастады. Түрік балаларының тілді түсінуі туралы жасалған еңбектерді дереккөзі ретінде ала отырып, аталған мақалада 6-36 айлық тіркелген балалардан алынған мәліметтер негізінде бала тілінде тілді түсіну танымының дамуы бақылауға алынып, сөздердің білдіретін мағыналары, балалардағы мағынаның тарылуы, мағыналардың кеңеюі, мағыналардың өзгеруі, сөздердің мағыналары және бөлшек-бүтін байланыстары қарастырылған.

Түйін сөздер: түсіну танымы, тіл алдындағы кезең, тіл білімінің даму кезеңі.

Вильдан Онджул

Университета 19 Мая, Самсун, Турция,

Развитие семантического мышления у детей 6-36 месяцев

Аннотация: Семантика - это набор знаний, формирующийся у человека в раннем детстве для того, чтобы понимать слова и предложения окружающих и использовать их для того, чтобы выражать свои мысли и рассказывать их другим. Семантика раскрывает, как была основана связь между объектами и символами. Опыт ребенка оказывает важное влияние на развитие семантики у ребенка. Для утверждения слова в сознании ребенка, ему нужно испытать, наблюдать, воспринимать и использовать его. Вот почему дети сначала узнают имена своих родителей и близких окружающих. По мере того как его жизненный опыт увеличивается, в его сознании развиваются представления о том, как происходят события, как они связаны с людьми. Этот опыт ребенка о том, как и где использовать эти знания и формирует хранилище его знаний. Эти знания в сознании ребенка являются классификациями, отражающими связь между предметами и действиями. Развитие семантики у ребенка начинается с усвоения понятия классификации и сначала появляется на языке, на котором он их получил, затем на языке, на котором выражается.

Исследования, проведенные по изучению семантики у турецких детей, сравнительно недавние относительно исследований, проводимых в мировой практике. Изучение детской семантики в Турции начало проводиться около 40 лет назад. В нашей статье использованы данные по развитию семантики у турецких детей, в частности, детей в возрасте от 6 до 36 месяцев и проанализированы вопросы развития семантики в языке ребенка, понимание слов, ошибки детей, семантическое ограничение, эволюция и смешение, а также усвоение смысла слов как понятийных единиц.

Ключевые слова: семантика, период до усвоения языка, период развития языка.

References

1. Martinet, A. İşlevsel genel dilbilim. Berke Vardar [Martinet, A. Functional General Linguistics. Berke Vardar], Multilingual Publications, - Istanbul, 1998.
2. Aksan D. Anlambilim: anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi [Aksan D. Semantics: semantics subjects and semantics of Turkish] . Engin Publishing House, - Ankara, 1998.
3. Baykoç-Dönmez, N. ve Arı, M. . “12-30 aylık Türk çocuklarında dilin kazanılması” [Baykoc-Donmez, N. and Bee, M. . ”The acquisition of language in Turkish children of 12-30 months»] G.Finish. Journal Of The Faculty Of Education. 1992. 8 (3). P. 115-161.
4. Temel F. Z. Erken çocuklukta dil edinimi [Temel F. Z. Language acquisition in early childhood]. Visa Publications, - Ankara, 2014.
5. Maviş, İ. “Çocukta anlambilimi gelişimi”. S. Topbaş. Dil ve Kavram Gelişimi [Mavis, I. “Development of semantics in children»” S. Topbas. Language and Concept Development], Kök Publishing, - Ankara, 2005. P.106-122.
6. Harley, A. T. The psychology of language, from data to theory. Psychology Press Ltd., - New York, 2001.
7. Bloom, L. & Lahey, M. Language development and language disorders. Wiley and Sons,- New York, 1978.
8. Clark, E. V. “What’s in a word? On the child’s aquisition of semantics in his first

language”. T. E. Moore (ed.). Cognitive development and the aquisition of language. Academic Press, INC, - New York, 1973. P. 65-109.

9. Bukatko, D. & Daehler, M. W. Child development a thematic approach. Wadsworth, Cengage Learning.- Belmont, 2012.

10. Aksu-Koç, A. ve Ketrez, F. N. “Anadili gelişimi”. Ç. Aydın vd. Aklın çocuk hali, zihin gelişimi araştırmaları [Aksu-Koç, A. and Ketrez, F. N. “Native language development»” O. Aydın et al. Child state of Mind, Research on mind development.] Koç University Publications, - Istanbul, 2016. P.13-39.

11. Ateş Ş. B. ve Küntay, C. A. “Referential interactions of Turkish-learning children with their caregivers about non-absent objects: integration of non-verbal devices and prior discourse”. - Journal of Child Language. 2018. №45(1). P. 148-173.

12. Karakelle, S. “Bildigimi bildigimi nasıl bilirim: üst bilişsel süreçlerin yaşam boyu değişimi”. Ç. Aydın vd. (ed.). Aklın çocuk hali, zihin gelişimi araştırmaları [Karakelle, P. “How I know what I know: lifelong change of upper cognitive processes”. O. Aydın et al. (ed.). Child state of Mind, Research on mind development.] Koç University Publications, - Istanbul, 2016. P.189-210.

Сведение об авторе:

Öncül Vildan - Öğretim Görevlisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Kurupelit yerleşkesi Atakum, Samsun, Türkiye.

Onjul Vildan - Lecturer , Ondokuz Mayıs University, Kurupelit Campus Atakum, Samsun, Turkey.

Онджул Вильдан – преподаватель университета 19 Мая, Самсун, Турция.